

Nr 1002

Av fru Eriksson i Stockholm m. fl., om åtgärder för att förhindra yrkesskador.

Den tekniska utvecklingen och den därmed ökade arbetstakten har skapat en risksituation för industriarbetaren som inte kunde förutses då den nu gällande arbetarskyddslagen kom till 1949. 80 % av LO:s anställda anser enligt en enkät att de riskerar sin hälsa på arbetsplatsen. Arbetarskyddet måste alltmer inriktas på att skydda den anställdes hälsa mot miljöskador på arbetsplatsen och inte bara att bekämpa olycksfall. LO:s läkare Erik Bolinder säger, att även om en arbetsplats har tillfredsställande skyddsombud och skyddsanordningar, kan inte det stora greppet att eliminera bl. a. de stora problemen ergonomi, buller och ventilation tas. Både ökade resurser för arbetarskydd och en skärpt lagstiftning behövs. Årets statsverksproposition varslar om en översyn av arbetarskyddslagen och 50 nya tjänster beviljas för arbetarskyddsstyrelsen. Men även om sålunda anslag och löften om nya utredningar lämnas, borde utan dröjsmål vissa förbättringar kunna ske när det gäller skyddet mot silikossjukdom och mot koloxidförgiftning. På båda dessa områden har sambandet mellan luftföroreningar och sjukdomarna klarlagts, likaså har bestämda vägar att minska eller helt eliminera hälsoskador redan utretts och anvisats. Frivillighetens väg till resultat har tyvärr visat sig mindre framkomlig.

Silikosen

Silikosen är den äldsta och mest kända av yrkessjukdomar i Sverige. Även den mest utredda. Redan har miljoner satsats på vetenskapliga och praktiskt inriktade utredningar om silikos, och nya utredningar planeras ytterligare, som måste kosta mycket stora summor.

På 1930-talet började silikosutredningarna. Sedan LO-kongressen 1961 tagit upp silikosproblemet och mycket bestämt hävdad, att det mest radikala vore att förbjuda användningen av kvartshaltig sand i gjuterierna och att i övrigt vidta åtgärder för att förhindra att arbetarna inandades dammet, väcktes året därpå motioner i riksdagen om statlig utredning. Sådan kom till stånd, och i budgeten 1963/64 avsattes medel för undersökningar, och ytterligare medel beviljades i budgeten 1965/66. År 1967 förelåg en rapport som bl. a. visade att man med ganska enkla medel och utan nämnvärda kostnader (rapportens egna ord) skulle kunna samla upp dammet på ar-

betsplatserna och minska skadorna på de anställda i stenbrytning och på gruvarbetsplatser. Rapporten innehöll rekommendationer till nya undersökningar, bl. a. genom det upprättade arbetsmedicinska institutet. Men vad har hänt konkret? Problemet kvarstår.

I arbetarskyddslagen föreskrives skyldighet för arbetsgivaren att iaktta allt som med hänsyn till arbetets natur och de förhållanden under vilka arbetet bedrivs erfordras för att förebygga ohälsa. Bland annat stadgas att lämpliga anordningar skall vidtas för att förhindra att damm och rök i farlig och besvärande mängd förekommer.

Dessa föreskrifter har emellertid visat sig ineffektiva; de efterlevs icke och är för övrigt alltför opreciserade. Av en teknisk undersökning inom det s. k. silikosprojektet från arbetsmedicinska institutet beträffande dammsituationen inom järngjuterierna framgår att en icke obetydlig del av arbetsplatserna fortfarande har en dammnivå som överstiger det rekommenderade gränsvärdet. Undersökningen visar att vid vissa arbeten inom gjuterierna ligger dammhalten väsentligt över medelvärdena.

Vad beträffar silikoförekomsten bland gruvarbetarna saknade enligt uppgifter från LO 35 gruvor föreskrifter om medicinsk silikosövervakning. Om alla arbetsplatser vore kartlagda och kontrollerade av myndighet och åsatta bedömningen »särskild fara» skulle mycket vara vunnet och läkar kontroll ske. Periodiska läkarundersökningar som är föreskrivna vid särskild fara fungerar emellertid inte ens vid dessa arbetsplatser. Cirka 30 000 personer arbetar i dag där risk finns att få silikos. För närvarande finns cirka 1 700 silikosfall, av vilka cirka 300 finns kvar i arbetet med risk att sjukdomen ytterligare förvärras. Detta är förvånande, då både från fackligt, tekniskt och medicinskt håll åtgärder krävts för att uppnå bättre förhållanden. De tekniska problemen för att eliminera dammhalten är klarlagda, och eliminationsteknisk utrustning borde obligatoriskt anskaffas. Sådana apparatur har konstruerats och vore möjlig att för relativt blygsamma kostnader komma till användning överallt.

Mätning av dammhalten sker mycket sällan på arbetsplatserna, trots att mätningssapparater har konstruerats och finns till låga kostnader. Bindande föreskrifter borde utfärdas för användning av mätapparater liksom för läkarkontroll. LO-kongressens rekommendation för användning av material med mindre kvartshalt borde nu efter 40 års utredningar kunna följas.

Även om fortsatta undersökningar och vetenskaplig forskning beträffande silikosen kan ha betydelse för framtida lagutformning och hälsovård, bör omedelbart en provisorisk skärpning av arbetarskyddsbestämmelserna beträffande silikosen kunna ske, så att aggregat för dammutsugning blir obligatoriskt, mätapparatur för damm sättes in, lagens föreskrifter om läkarkontroll följes och kvartshaltigt material förbjödes där annat material kan användas.

Koloxidförgiftning

En annan luftföroreningsfara, särskilt inom bilverkstäderna, är koloxidförgiftning. Även denna är klarlagd till sina orsaker och kan förhindras. Verkstäder som byggdes så sent som på 1960-talet och då godkändes som riskfria kan i dag vara veritabla gaskamrar, skriver »Metallarbetaren». Ventilationssystemen har blivit föråldrade, och bilarnas cylindervolym har ökat liksom arbetstakten och därmed risken för koloxid i arbetslokalen. Gränsvärden för koloxidhalten i lokaler är fastställda. Vissa verkstäder som t. ex. Svensk bilprovning har skaffat en fast apparatur som ger signal när koloxidhalten nått en viss nivå. »Metallettan» i Stockholm har själv skaffat apparatur för mätning, när klagomål över förekommande koloxid framförts. Sådana apparater borde självklart vara obligatoriska i verkstäder med risk för koloxid. Kostnaden härför är obetydlig. Med en obligatorisk koloxidmätare som ger en varningssignal då koloxidhalten nått en viss gräns skulle det vara möjligt att bevaka att arbetarskyddslagens bestämmelser om tillfredsställande ventilation följdes. Här behövs inte ytterligare vare sig forskning eller stor ekonomisk satsning för att förhindra allvarliga skador på de anställda. Obligatorisk mätning och åläggande att förbättra ventilationen då kända gränsvärden överstiges skulle kunna effektueras redan nu och med den nuvarande lagstiftningen.

Även många andra risker för skador i industriellt arbete, exempelvis dem som kan följa av buller, torde kunna elimineras eller motverkas genom relativt enkla åtgärder. Om kraven på jämlikhet skall drivas med allvar måste arbetsplatsens hälsorisker, som är klart störst för kroppsarbetare, med alla medel bekämpas där det finns möjligheter. Vi har med motionen närmast velat fästa uppmärksamheten på två i detta sammanhang betydelsefulla typer av sjukdomar, nämligen silikosen och koloxidförgiftningen.

Under hänvisning till det anförda hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att på grundval av vunna rön praktiska åtgärder utan avvaktan på nya forskningsresultat, gruppundersökningar eller dylikt omedelbart vidtas i syfte att förhindra ytterligare skador och lidande för människor i produktionen.

Stockholm den 28 januari 1970

Nancy Eriksson (s)

i Stockholm

Karl-Erik Häll (s)

Arne Blomkvist (s)

Harald Almgren (s)